

GELENEKSEL SAFRANBOLU MİMARİSİNİN KAYIT ALTINA ALINMASINA YÖNELİK CBS UYGULAMASI: SAFRANBİS

Ö. Ergin¹, H. Akçın¹, S. Karakiş¹, H. Şahin¹

¹Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümü, 67100 Zonguldak, hakanakcin@karaelmas.edu.tr,

ÖZET

Geleneksel Türk mimarisinin en belirgin örneklerinden birisi Safranboludur. Bu mekan, ülkemizde ve dünyada, günümüz öncesi insan yerleşimlerinin çevresel dokusu içinde korunabilmiş en üstün örneklerden biridir. Tarihi yapıları ile yıllar önceki yaşayışını, farklı kültürleri çok iyi yansıtan sağlam bir mimarlık bilgisi ile inşa edilmiştir. 1120'si koruma altına alınmış sayısız kültürel eser, bu mekan içinde yer almaktadır. Bu eserler; zengin kültürel mirası ve bu mirası koruyabilme gayreti dolayısıyla UNESCO tarafından dünya mirası listesine alınmıştır. SAFRANBİS; Safranboludaki tarihsel koruma bölgelerinin kayıt altına alınması, koruma ve kullanma dengesi içinde yinelemeyi içeren planlama çalışmalarının yapılmasında, mekanın geniş kitlelere kolaylıkla tanıtımını sağlamak ve bir bilgi sistemi desteği vermek amacıyla ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Safranbolu, SAFRANBİS, CBS, nesneye dayalı veri modeli.

ABSTRACT

GIS BASED ON APPLICATIONS FOR REGISTIRARION OF TRADITIONAL SAFRANBOLU ARCHITECTURE: SAFRANBİS

Safranbolu is the one of the most outstanding example of the traditional Turkish Architecture and also unqiue itself in terms of conservation of the human settlement in their authentic enviromental motif up till now. The historical buldings built with a spectacular architectural knowledge reflects and brings the existing custom and multicultures from past to present. There only 1120 works of arts among the countless cultural arts have been taken to conservation. UNESCO has put the historical Safranbolu settlement into the world haritage list as its natural entity has been well conserved through out all the years up to now. SAFRANBİS is the Geographical Information System that developed for the registiration of the conserved areas of Safranbolu and untroducing this magnificent settlement to the world.

Keywords: Safranbolu, SAFRANBİS, GIS, Object Orianted Data Modelling.

1. GİRİŞ

Geleneksel Türk Mimarisi, tarih boyunca Türklerin içinde oturdukları ve yaşadıkları ev tipleri, ibadethaneleri, hanları, hamamları, çeşmeleri, yolları gibi pek çok mekansal yapıya ilişkin olarak oluşturulmuştur. Tarih boyunca Orta Asya'dan Balkanlara, Kuzey Afrika'dan Karadeniz'in Kuzeyine kadar geniş bir alanda yaşayan Türklerin, pek çok uygarlıktan Osmanlı İmparatorluğuna miras kalan ve zamanımıza kadargelebilen, mekansal yapı geleneksel Türk Mimarisi denilmektedir. Örneğin; 17. yüzyıla kadar incelenebilen evlere bakarak özgün oda düzeni plan şeması, çok katlılığı ve çatı biçimi farklı olup, yapım sistemi ağşap çatkı arası dolgu veya bağdadi olanlar **Türk Evleri** olarak adlandırılırlar (Günay 1981).

Ülkemiz tarihsel yerleşimler konusunda oldukça zengindir. Ancak bu zenginliklerin sahibi olmak kadar, ayakta kalabilmiş tarihi dokuların, yerel birimlerden başlayarak ülke bazında tespit edilmesi, (gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için) kapsamlı ve sistematik olarak kayıtlarının tutulması ve korunmanın özgün şekle sadık kalınarak yapılmasının gerekliliği de düşünülmelidir (Ünal 1998, Yeşilçiçek 1995). Kültürel mirasımızın bir parçası olan, geçmişten günümüze ulaşmış ve bu çalışma için uygulama alanı olarak seçilmiş tarihi mekanlardan biri de Safranbolu'dur. Safranbolu, ülkemizde ve dünyada, günümüz öncesi yerleşimleri yansıtan ve kent bazında korunmanın başarılabilirdiği bir yerdir.

Şehir, çok eskilere dayanan bir tarih birikiminin ve Osmanlı İmparatorluğu'nun en güçlü dönemlerinde elde edilen ekonomik zenginliğin ürünüdür. Bugünkü haliyle Safranbolu, geleneksel toplum yaşantısının tüm özelliklerini ayrıntılı olarak sergilemektedir. İlçede 1120'si koruma altına alınmış sayısız tarihi eser bulunmaktadır. Bu sayı tüm ülkede koruma altına alınmış toplam elli bin kadar eserin önemli bir oranını oluşturmaktadır. Şehirde iki ayrı sit bölgesinde orjinal haliyle korunmakta olan bu eserler Safranbolu'ya bir açık hava müzesi görünümü kazandırmaktadır (Aksoy ve Kuş, 2001). Safranbolu'nun sahip olduğu yoğun kültürel dokusu nedeniyle, bu çalışmanın temsilinde iyi bir örnek olacağı düşünülmüştür. Bu durumda tarihsel çevrenin tespiti ve korunması

çalışmalarına paralel olarak, koruma kullanma dengesi içerisinde yenilemeyi içeren planlama çalışmalarının da yapılması gerekmektedir.

Çalışmanın plot projesi için uygulama alanı olarak seçilen, Safranbolu Çarşı mahallesinde bulunan tarihi varlıkların, grafik, öznitelik ve görsel verileri önce CAD programlarında değerlendirilmiş ve sonra bilgi sistemi programına aktarılmıştır. Tüm veriler, nesneye yönelik veritabanı oluşturacak biçimde ele alınmış, sonuç ürünlerle analiz ve sorgulama işlemleri gerçekleştirilmiştir. Tarihi değer taşıyan varlıkların; kayıtlarının sayısal ortama aktarılması koruma altına alınması ve gelecek nesillere özgün halleriyle taşınmalarının, bir sorumluluk olduğu düşüncesi bu çalışmanın başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Sahibi olduğumuz zenginliklerin, tüm ülkede çok yönlü olarak tespit edilip korunmalarının gerçekleştirilmesi için, Safranbolu’ da yapılan bu uygulamanın bir bakış açısı teşkil edebileceği düşünülmüştür.

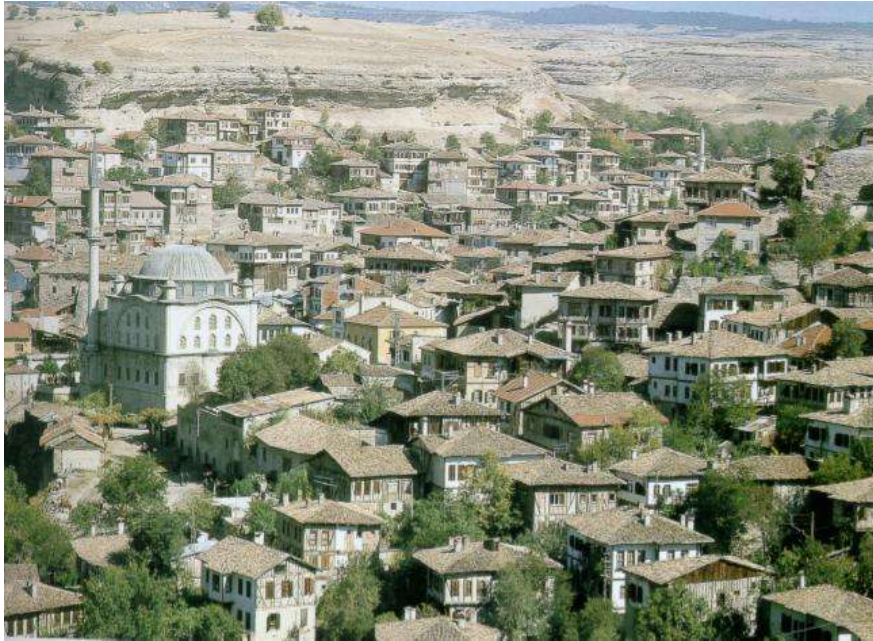
2. KÜLTÜREL MİRAS SAFRANBOLU

Safranbolu, ülkemizde ve dünyada, günümüz öncesi insan yerleşimlerinin çevresel dokusu içinde korunabilmiş en üstün örneklerinden biridir. Safranbolu tarihi yapıları, yıllar önceki uygarlıkların yaşayışını çok iyi yansıtan sağlam bir mimarlık bilgisi ile kurulmuştur. O devirlerin ekonomik kaynakları, insanların kültürel yaşam koşulları ve sahip oldukları teknoloji, bugün bir çok disiplinin ilgisini çekmeyi başarmış, tarihi ve sanatsal özelliği bir arada bulunduran Safranbolu’yu biçimlendirmiştir.

Korumanın kent ölçeğinde başarılı olması Safranbolu’yu “*Korumanın Başkenti*” unvanına kavuşturmuştur. Şehir çok eskilere dayanan bir tarih ve kültür birikiminin ve Osmanlı İmparatorluğu’nun en güçlü dönemlerinde elde edilen ekonomik zenginliğin ürünüdür. Bugünkü haliyle Safranbolu, geleneksel Türk toplum yaşantısının tüm özelliklerini taşıyan, onun tarihi ve kültürel ürünlerini orijinal çevresi içinde dünya insanına sunan nadide bir kenttir.

İlçede, 1120’si koruma altında olan sayısız kültürel eser bulunmaktadır. Bu miktar tüm ülkede koruma altına alınmış toplam elli bin kadar eserin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. İki ayrı sit alanında ve orijinal haliyle korunan bu eserler Safranbolu’yu bir açık hava müzesi haline getirmiştir. Sahip olduğu zengin kültürel miras ve bu mirası korumadaki başarısı Safranbolu’yu Türkiye’de ve dünyada üne kavuşturmuş bunu sonucu olarak da 1994 yılı sonlarında UNESCO tarafından “*Dünya Miras Listesine*” alınmıştır.

Safranbolu’yu ülkemizde ve dünyada ön plana çıkaran en önemli unsur geleneksel Türk mimarisi tarzındaki Safranbolu evleridir. Safranbolu evleri, yüzlerce yıllık bir süreçte oluşan Türk kent kültürünün günümüzde yaşamaya devam eden en önemli yapı taşlarıdır. Şekil 1’de Safranbolu’nun Çarşı bölgesine ait genel bir görünümü yer almaktadır. İlçe merkezinde 18., 19. yy. ile 20. yy.’ın başlarında yapılmış yaklaşık 2000 geleneksel Türk evini bulunmaktadır. Bu eserlerin 800 kadarı koruma altındadır. Şekil 2 ve 3’de bazı evlerin iç ve dış görünüşleri ile bazı sokaklar görüntülenmiştir.

Şekil 1. Safranbolu’ndan bir genel görünüm (Günay, 1998).

Şekil 2. Örnek bir Safranbolu evinin iç ve dış görünümü.

Şekil 3. Tarihi evler arasında dar sokaklar (hidırlık yokuşu) ve Arnavut kaldırımlar.

Safranbolu; kuzeybatı Karadeniz bölgesinde önceleri Zonguldak iline bağlıyken 1995 yılında Karabük'ün il yapılmasıyla, Karabük'e bağlı, koordinatları 41° 16' Kuzey enlemi 32° 41' Doğu boylamıyla sınırlı merkez ilçe olmuştur. Yeni yönetim düzenine göre komşu iller; Bartın ve Kastamonu, komşu ilçeler; Ulus, Eflani, Araç, Ovacık'tır. Safranbolu'ya özgü işler arasında; dericilik, nalbantlık, demircilik, bakırcılık, dokumacılık ve orman endüstrisini sıralayabiliriz.

Yöre halkına benimsetilen ve merkezi hükümetin de dikkatini çeken koruma çalışmaları sonunda 8 Ekim 1976'da Kültür Bakanlığı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kururlu Safranbolu için koruma kararı almıştır. Bu ilk koruma kararı ile kültür ve tarihsel, yasal gerekçeler izah edilerek, planlı koruma sağlanıncaya kadar geçiş dönemi yapılaşma koşulları ortaya konmuştur. Korunacak yapılar belirlenmiş, yol formunu oluşturan öğeleri, yolların ve yol dokusunun, bahçe duvarlarının doğal görüntüsünün korunması ve altyapı öğelerinin denetim altında tutulması öngörülmüştür 02. 05. 1985 tarihinde , ise Taşınmaz Kültür Varlıkları Yüksek Kurulu, Bağlar ve çarşı bölgelerinde yer alan iki kentsel sit alanı sınırlarındaki 810 sivil mimarlık örneği, 165 anıt eserin tesciline karar vermiştir. Aynı kararla şehrin koruma sınırlarının belediyece yaptırılması benimsenmiştir. Safranbolu Koruma İmar Planı ise 1991 yılında kabul edilerek uygulamaya konmuştur.

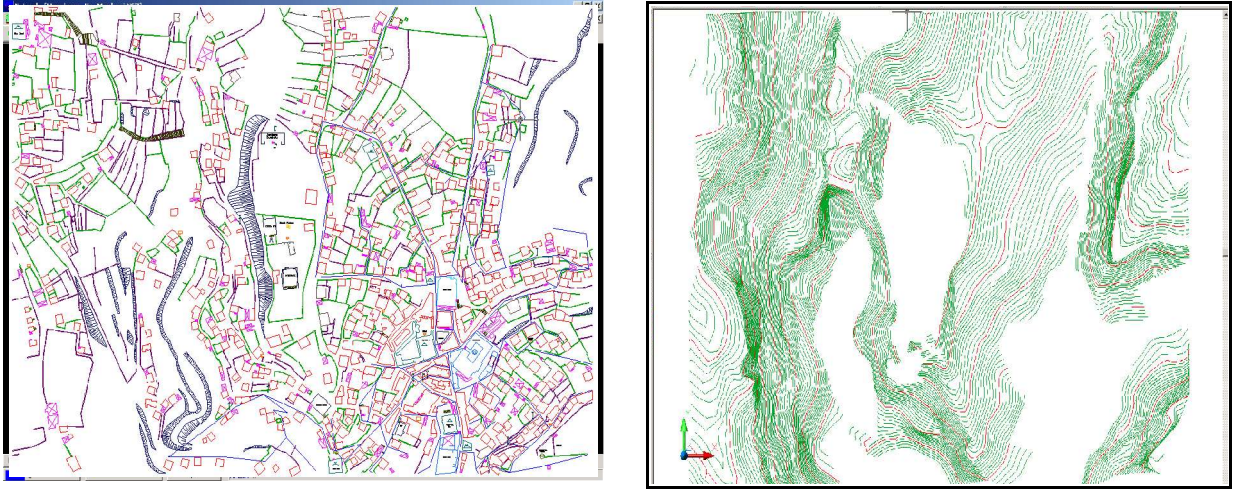
Safranbolu tarihine bakıldığında ise; yörede sırasıyla Hititler, Frigler, Lidyalılar, Persler, Helenistik Krallıklar (Pondlar), Romalılar, Selçuklular, Çobanoğulları, Candaroğulları ve Osmanlılar egemenlik kurmuşlardır. M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesi ile Safranbolu, Doğu Roma İmparatorluğu' nun (Bizans) egemenliğinde kalmıştır. Yöreye Türkler'in 10.yy'dan önce gelerek yerleştiklerine ilişkin izler bulunmaktadır. Ancak bu yerleşimlerin gruplar halinde olduğu ve egemenlik iddiası taşımadığı sanılmaktadır.

Safranbolu, Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan'nın oğlu Ankara Meliki Muhittin Mesut tarafından 1196 yılında Türkler'in egemenliği altına alınmıştır. Safranbolu tarih boyunca çeşitli uygarlıkların egemenliği altında kalmıştır. 1213-1280 yılları arasında Çobanoğlu Beyliği'nin egemenliğinde kalan Safranbolu'nun tarihi bu tarihten itibaren yaklaşık elli yıllık bir süre için netliğini kaybetmektedir.1326 yılında Candaroğlu Süleyman Paşa Safranbolu'yu kendi egemenlik sahası içine katmıştır. Safranbolu'nun Osmanlılar tarafından ilk olarak alınışı muhtemelen 1354 yılında Osmanlı Sultanı Orhan Bey'in oğlu Şehzade Gazi Süleyman Paşa tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten sonra da Safranbolu'nun hakimiyeti sürekli değişmiş ve Fetret Dönemi'nde de bölgede iç savaşlar sürmüştür. 1870 yılında Osmanlı'da idari yapı düzenlenerek Safranbolu kaza yapılmış ve Kastamonu Sancağına bağlanmıştır. Aynı

yıl ilçede belediye kurulmuştur. En son olarak 19.yy sonunda kentin adı *Zafranbolu'dan Safranbolu'ya* çevrilmiş ve Safranbolu 1927 yılında Zonguldak iline bağlanmıştır. Safranbolu çok eskilere dayanan tarihi geçmişi içerisinde, bilinen en üstün ekonomik ve kültürel düzeyine Osmanlı Dönemi'nde ulaşmıştır. Bölgedeki Cinci Hanı, Köprülü Mehmet Paşa Camii, İzzet Paşa Camii ve bunlar gibi bir çok eser o dönemlerden kalmıştır (Aksoy ve Kuş, 2001).

3. SAFRANBİS PİLOT PROJESİ İÇİN MEKANSAL BİLGİ SİSTEMİ TASARIMI VE UYGULAMASI

SAFRANBİS in plot projesi olarak seçilen Çarşı Bölgesi; Babasultan Mahallesi, Musala Mahallesi, Çavuş Mahallesi, Karaali Mahallesi, Çeşme mahallesi, İzzetpaşa Mahallesi ve Hacıhalil mahallelerini kapsamaktadır. Uygulaması için, bölgeye ait 1:1000 ölçekli halihazır pafta grafik altlık olarak kullanılmıştır. Pafta içinde belirlenen tarihi binalar (otel, gezi evi, özel mülk), dini yapı (camii), çeşme, han ve hamam, öznitelik bilgileriyle birlikte sisteme dahil edilmiştir. Ele alınan grafik haritanın konum verileri ve eşyükseklik eğrileri sayısallaştırılarak, elde edilen vektör yapının topolojisi oluşturulmuştur (Şekil 4).

Şekil 4. Proje alanının topolojisi oluşturulmuş vektör yapısı

Topolojinin tamamlanmasıyla, grafik verilere ait öznitelik bilgileri için nesneye dayalı veri tabanı oluşturulmuştur. Öznitelik bilgileri daha önce elde edilen anketlerdeki bilgilerden ve tasarımlardan oluşmaktadır. Bu bilgiler içerisinde aşağıdaki kategoriler oluşturulmuştur;

- Bina Adı
- Mahalle
- Mevki
- Adres
- Pafta No
- Parsel No
- Ada No
- Mülk Sahibi
- Kullanım Biçimi
- Kat Sayısı
- Oda Sayısı
- Bina Yapım Yılı
- Bina Yapı Malzemesi
- Bina Yaptıran
- Onarım Durumu
- Dış Mimarisi
- Onarım Tarihi

Nesne yapısı olarak ele alınan katmanlar şekil 5'de verilmiştir. Ayrıca her bir nesne için veri yapıları ise Şekil 6,7, 8, 9 ve 10'da verilmiştir.

HAN Browser							
ID	BINA_ADI	MEVKİ	MAHALLE	ADRES	PAFTA_NO	AD_Kİ	PARSEL_Nº
☐	824	CINCI HANI	ÇARŞI	ÇEŞME MAHALLESİ	ÇEŞME MAHALLESİ SAFRANBOLU	110_107_C_8	449 10
☐	1.869	KUŞÇU HANI	ÇARŞI	ÇEŞME MAHALLESİ	ÇEŞME MAHALLESİ SAFRANBOLU	110_107_C_d	392 3

HAN Browser		
BINA_YAPTIRAN	ONARIM_DURUMU	AÇIKLAMALR
☐ CINCI HÜSEYİN HOCA	YAPILIYOR	GRİS KAPISI, KILT VE ANAHTARI TÜRK DEMİR İŞÇİLİĞİNİN LGİNÇ BİR ÖRNEĞİDİR. HAN DA
☐ ?.....	?.....	

HAN Browser						
MÜLK_SAHİBİ	KULLANIM_BİÇİMİ	KAT_SAYISI	ODA_SAYISI	BINA_YAP_YILI	BINA_YAP_MALZ	
☐ YAKIFKAR GENEL MÜD.	TARİHİ ESER (HAN)	2	62	1645- 1648	KESME TAŞ + MOLOZ	
☐ YAKIFLAR GENEL MÜD.	TARİHİ ESER (HAN)	?..	?..	?..	?.....	

HAN Browser	
ONARIM_TARİHİ	Link
☐ 2003	C:\SAFRANBOLU\Mapinfo\Resimler\han.jpg
☐	

Şekil 9. Han öznitelik verileri.

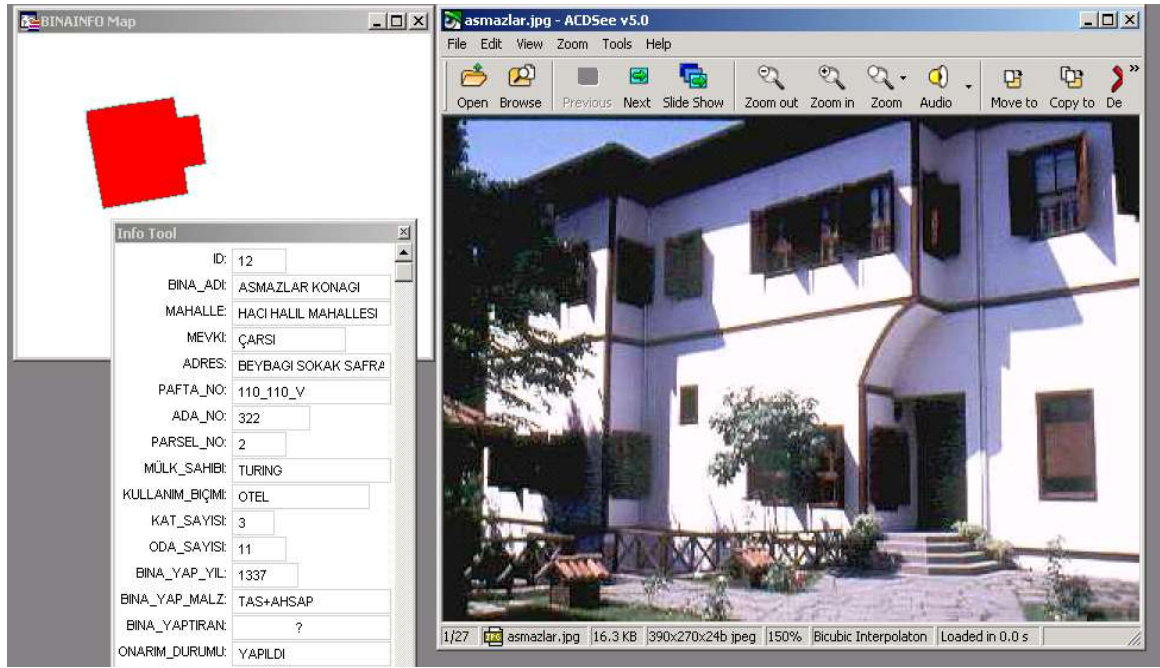
The screenshot displays the HAMAM Browser application window. It features a table with the following columns: MÜLK_SAHİBİ, KULLANIM_BİÇİMİ, BİNA_YAP_YILI, BİNA_YAP_MALZ, BİNA_YAPTIRAN, ONARIM_DURUMU, and AÇIKLAMALARI. The first row of data lists 'YAKIQLAR GENEL MÜD.' as the owner, 'HAMAM' as the usage type, '1645-1648' as the construction years, 'KESME TAS + MOLO' as the materials, 'CİNCİ HÜSEYİN EFENDİ' as the contractor, 'YAPILDI' as the repair status, and 'HAMAM, ALTIN' as the description. The second row shows '1977' as the year and 'C:\SAFRANBOLU\Mapinfo\Resimler\hamam.jpg' as the image path. The application window has a standard Windows-style title bar and window controls.

MÜLK_SAHİBİ	KULLANIM_BİÇİMİ	BİNA_YAP_YILI	BİNA_YAP_MALZ	BİNA_YAPTIRAN	ONARIM_DURUMU	AÇIKLAMALARI
☐ YAKIQLAR GENEL MÜD.	HAMAM	1645-1648	KESME TAS + MOLO	CİNCİ HÜSEYİN EFENDİ	YAPILDI	HAMAM, ALTIN
☐ 1977						C:\SAFRANBOLU\Mapinfo\Resimler\hamam.jpg

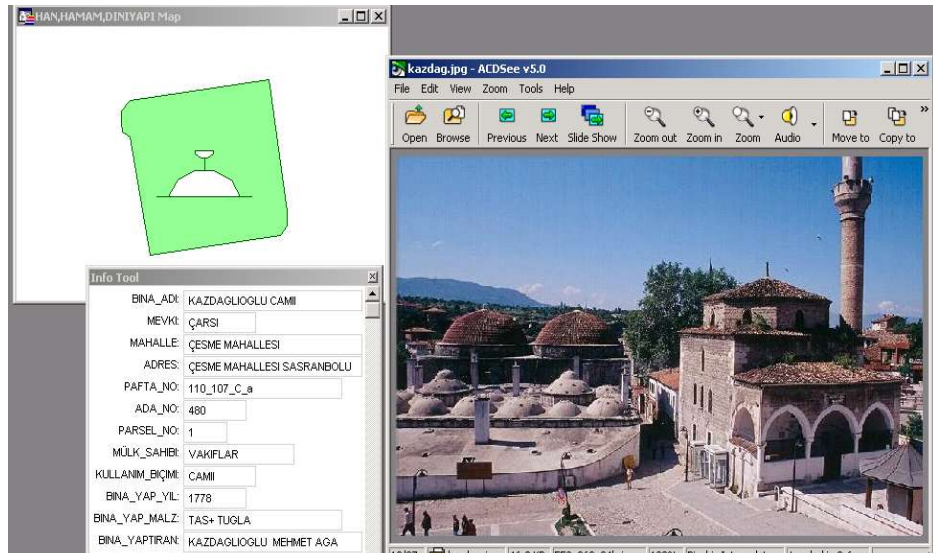
Şekil 10. Hamam öznitelik verileri

Sorgulamalar için ise nesne tabanlı grafik ve öz nitelik bilgisi sorgulamaları yapılabilmektedir. Şekil 11 ve 12’de tipik Safranbolu Mimarisi örneği Asmazlar konağının ve Kazdağlıoğlu Camisinin grafik ve öz nitelik sorgu sonucu

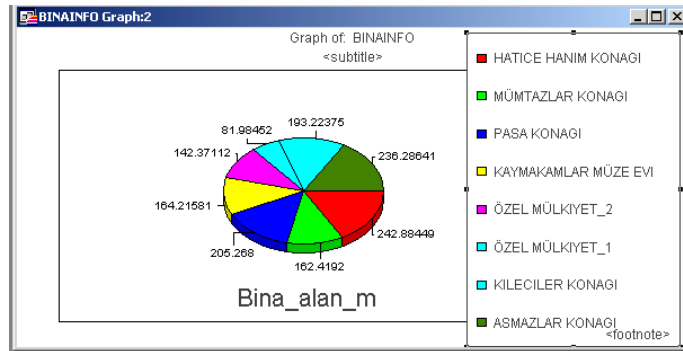
görülmektedir. Ayrıca değişik analizler de gerçekleştirilebilmektedir. Örneğin bina alanları istatistiği şekil 13’de verilmiştir

Şekil 11. Sorgulama sonucu Asmazlar Konağının öznitelik verileri ve resmi.

Şekil 12. Sorgulama sonucu Kazdağlıoğlu Camisinin öznitelik verileri ve resmi.

Şekil 13. SAFRANBİS için bina alanları istatistiği analiz sonucu

4. SONUÇLAR

Bulduğumuz mekan içindeki tarihi varlıklar da, tıpkı yaşayan bir canlı varlık gibi zaman sürecinde sanatsal bir biçimde tasarlanmış, kendi karakteristik kişiliği ile kullanıma sunulmuş, uzun yıllar hizmet etmiş ve zaman içinde eskiyerek yok olmaya mahkum olmuştur. Ancak bu varlıkların tarihi miras olarak korunması ve gelecek nesillere tüm boyutlarıyla ve içeriğiyle aktarılması insanoğlunun önemli bir sorumluluğu olmaktadır. Bu sorumluluk bilinci içerisinde tarihi varlıkların korunması ve kayıt altına alınmasına yönelik en etkin çözüm olarak da coğrafi tabanlı bir mekansal bilgi sistemi oluşturulması gerekmektedir.

Dünyada tarihi miras olarak korunması ve gelecek nesillere aktarılması gerektiği UNESCO tarafından saptanmış bir mekan olarak Safranbolu; ahşap kültürü, etnografik yapısı, taş işçiliği ve sanatsal boyutu yanı sıra üç bin yıllık tarihi ve doğasıyla bir dünya kentidir. Böyle bir kentsel mekana uygun olarak bir pilot proje kapsamında SAFRANBİS adıyla Mekansal Bilgi Sistemi oluşturulmuştur. Sisteme tarihi binalar, dini yapılar, çeşmeler adı altında değişik katmanlarda nesnelere ilişkin öznitelik bilgileri ve grafik bilgiler aktarılmıştır. Grafik altyapıyı oluşturmak amacıyla mekana ilişkin mevcut halihazır durumu CAD ortamında sayısallaştırılarak CBS yazılımı içerisine aktararak topolojisi kurulmuştur. Öznitelik bilgilerinin grafik bilgilerle ilişkilendirilerek sorgulanmasına yönelik olarak nesneye yönelik veri tabanı kurulmuştur. Nesneye yönelik sorgulamalara ilişkin olarak;

- Grafik ilişkili nesnel sorgulamalar
- Nesnel görüntü eklemeli sorgulamalar
- Tampon bölge (Buffer) sorgulaması
- Tampon bölge sorgulama sonucu kullanılarak tablosal sorgulamaları
- Alan Sorgulamalarının

yapılabilmesi sağlanmıştır. Çalışmada, nesne tabanlı uygulamalar içerisinde nesneye ilişkin fotoğraf gibi görsel kayıtların grafik bilgiyle link kurularak sorgulanmanın yapılmasında, sistem sadece bir belgeye link kurulmasına izin vermektedir. Bu durum nesneye ilişkin birden fazla görsel belgenin ilişkilendirilmesinde sorun yaratmaktadır. Bu soruna alternatif bir çözüm olarak birden fazla belgenin power point dosyası olarak Microsoft ofis grubu içerisinde sunumu, coğrafi nesne sorgulamasında açılarak belgelerin eş zamanlı görüntülenmesi sağlanabilmektedir. Yabancı ülkelerde yapılan örnek uygulamalara bakıldığında görülmüştür ki, uygulamalar yönetimler tarafından desteklenerek farklı disiplinlerin bir ortak çalışmasıyla sürdürülmüş ve bir çok kullanıcıya hizmet vermek üzere sonuçlandırılmıştır (Taha 2001). Bizim için de bu tür bir ortak çalışmanın; yapılan işlemlerin kolaylaştırılması açısından ve bölgesel olarak yürütülüp daha sonra ülke bazında birleştirilebilmesi için yörelere özgü farklı tarihi yapıların ortak bir terminoloji içerisinde tanımlanmasının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

SAFRANBİS uygulamasının, ülke coğrafyamızın çok geniş bir bölümüne yayılmış olan tarihi mekanların korunabilmesi, kayıt altına alınabilmesi ve sürdürülebilir bir anlayışla gelecek nesillere aktarılmasında bir pencere oluşturabileceği düşünülmektedir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın oluşumunda gösterdikleri katkı ve hoşgörü için Safranbolu belediyesine ve halkına teşekkürlerimizi sunarız.

KAYNAKLAR

Aksoy, M., Kuş, A., (2001) *Müze Kent Safranbolu*, Safranbolu Hizmet Birliği Kültür Yayını, No: 1.

Günay, R., (1981) *Geleneksel Safranbolu Evleri ve Oluşumu*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 456, Kültür Eserleri Dizisi: 8.

Günay, R., (1998) *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*, Yapı- Endüstri Merkezi Yayınları.

Taha, M.M., (2001) *The Potential Role of GIS in the Development and Applications of Urban Indicators*, The Case of Housing in Khartoum, Sudan.

Ünal, Z.G., (1998) *Bilgisayar Destekli Tarihi Çevre Koruma Bilgi Sistemi Oluşturulması ve Gaziantep Kentsel Sit Alanında Örneklenmesi*, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi FBE, İstanbul.

Yeşilççek, E., (1995) *Tarihsel Konut Yapıları ve Yerleşmelerin Günümüze Kazandırılması ve Buna Yönelik Çözümlerin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ FBE, İstanbul.